

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2024, sp. zn. 26 Cdo 749/2023, ECLI:CZ:NS:2024:26.CDO.749.2023.1

Číslo: 22/2025

Právní věta:

Za provázané pohledávky lze podle § 617 odst. 1 o. z. pokládat pohledávky, které jsou součástí stejného právního vztahu; není významné, zda jde o právo na plnění vzniklé ze smlouvy nebo o nárok na bezdůvodné obohacení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.05.2024

Spisová značka: 26 Cdo 749/2023

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bankovní záruka, Bezdůvodné obohacení, Koncentrace řízení, Pohledávka, Smlouva o dílo, Smluvní pokuta, Započtení pohledávky

Předpisy: § 118 o. s. ř.

§ 118b o. s. ř.

§ 1987 odst. 2 o. z.

§ 2 o. z.

§ 2029 o. z.

§ 243c odst. 1 o. s. ř.

§ 243e o. s. ř.

§ 2991 o. z.

§ 617 o. z.

§ 649 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalované proti výroku II rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 10. 2022, sp. zn. 11 Co 79/2022. Ve výrocích I, III a IV rozsudek krajského zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou došlou soudu 14. 2. 2018 se žalobce domáhal zaplacení smluvní pokuty ve výši 1 470 000 Kč. Tvrdil, že jako objednatel uzavřel se žalovanou jako zhotovitelkou dne 19. 3. 2014 smlouvu, v níž se zavázala provést a předat stavební dílo, spočívající v rekonstrukci ulice Dr. Veselého v Luhačovicích (dále též jen „Smlouva“). Rovněž si sjednali, že při prodlení s předáním díla mu zaplatí smluvní pokutu ve výši 20 000 Kč za každý započatý kalendářní den. Podle Smlouvy a uzavřených dodatků mělo být dílo předáno do 17. 8. 2015, k předání však došlo až 26. 10. 2015 a dílo vykazovalo vady a nedodělky; žalovaná tedy byla v prodlení 70 dní, proto po ní požadoval smluvní pokutu ve výši 1 400 000 Kč. Rovněž si sjednali smluvní pokutu ve výši 10 000 Kč za každý den prodlení s nedodržením dílčího plnění podle schváleného harmonogramu postupu prací. Za prodlení s dokončením stavebních prací od 11. 8. 2015 do 17. 8. 2015 požadoval pokutu ve výši 70 000 Kč. Žalovaná v průběhu řízení započítala na žalovanou pohledávku svou pohledávku vůči žalobci na vrácení neoprávněně vyplacených dvou bankovních záruk – podáním ze dne 18. 10. 2019 požadovala zaplacení částky 500 000 Kč, dne 23. 8. 2021 vznesla námitku započtení (další) částky 500 000 Kč, kterou žalobce neoprávněně v rozporu se Smlouvou čerpal z další bankovní záruky.

2. Okresní soud ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 21. 10. 2021, č. j. 113 C 3/2018-392, ve znění usnesení ze dne 3. 12. 2021, č. j. 113 C 3/2018-408, uložil žalované zaplatit žalobci 970 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok I), zamítl žalobu o zaplacení 500 000 Kč (výrok II.), uložil žalobci zaplatit žalované „v řízení o vzájemném návrhu“ částku 500 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok III), uložil žalované zaplatit žalobci na nákladech řízení „o zaplacení 1 470 000 Kč“ (výrok IV) částku 23 520 Kč a žalobci zaplatit žalované na nákladech řízení „o vzájemném návrhu na zaplacení 500 000 Kč“ částku 68 615 Kč.

3. Po provedeném dokazování zjistil, že strany uzavřely Smlouvu, v níž si mj. ujednaly smluvní pokutu za prodlení s předáním díla a za prodlení s nedodržením dílčího plnění podle schváleného harmonogramu postupu prací. Žalovaná (zhotovitelka) původně sjednané termíny dokončení stavebních prací 30. 5. 2015 a protokolárního převzetí a předání dne 16. 6. 2015, ani změněné termíny 31. 7. 2015 a 17. 8. 2015 nesplnila, dílo bylo předáno až dne 26. 10. 2015 a vykazovalo vady a nedodělky. Strany si rovněž ujednaly vystavení bankovní záruky ve výši 500 000 Kč zřízené na příkaz žalované u České spořitelny, a. s., pod č. 572146/14 jako záruky za řádné provádění díla v předepsané kvalitě a smluvené době plnění, nesplní-li je ani po předchozí výzvě (dále též jen „bankovní záruka č. 1“) a ve výši 500 000 Kč zřízené na příkaz žalované u České spořitelny, a. s., pod č. 577801/15 s platností prodlouženou do 9. 10. 2016, která zajišťovala řádné odstraňování vad a nedodělků v průběhu části záruční doby (dále též jen „bankovní záruka č. 2“). Žalobci byla vyplacena částka 500 000 Kč na základě jeho výzvy k plnění z bankovní záruky ze dne 4. 10. 2016 z důvodu porušení smluvních povinností zhotovitelkou, která ani po jeho předchozí písemné výzvě během záruční doby nesplnila své povinnosti vyplývající ze Smlouvy; žalovaná byla o zrušení bankovní záruky informována dne 11. 10. 2016. Na základě výzvy žalobce k plnění z bankovní záruky, kterou uplatnil pro nedodržení dílčího termínu dokončení stavebních prací (smluvní pokuta za 10 dnů prodlení ve výši 100 000 Kč) a pro opakované porušování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (smluvní pokuta ve výši 400 000 Kč za 8 případů porušení) mu dále byla vyplacena částka 500 000 Kč, žalovaná byla o zrušení bankovní záruky informována dne 21. 8. 2015. Podáním ze dne 18. 10. 2019, označeným jako „vzájemný návrh“, požadovala žalovaná po žalobci zaplacení částky 500 000 Kč s tvrzením, že bankovní záruku čerpal neoprávněně (poznámka Nejvyššího soudu – označila bankovní záruku č. 2, obsahově však popisovala důvody vyplacení týkající se bankovní záruky č. 1). Dne 23. 8. 2021 vznesla námitku započtení (další) částky 500 000 Kč, kterou žalobce neoprávněně v rozporu se Smlouvou čerpal z bankovní záruky (č. 1); podání bylo žalobci doručeno dne 9. 9. 2021.

4. Na základě těchto zjištění uzavřel, že žalovaná jako zhotovitelka neprovedla dílo řádně a včas, žalobní nárok na zaplacení smluvní pokuty za prodlení v délce 70 dnů s předáním díla ve výši 1 400 000 Kč a ve výši 70 000 Kč za prodlení s dílčím plněním (v této části žalovaná nárok uznala) je proto

důvodný. Současně však shledal důvodnou námitku započtení pohledávky žalované z důvodu neoprávněně čerpané bankovní záruky č. 1 ve výši 500 000 Kč, kterou uplatnila dne 23. 8. 2021. Bankovní záruka měla krýt finanční nároky žalobce jako objednatele, které mu vzniknou z důvodu porušení povinností zhotovitele týkajících se řádného provádění díla v předepsané kvalitě ve smluvené době plnění, které zhotovitelka nesplnila ani po předchozí písemné výzvě objednatele. Protože však žalobce (v rozporu se Smlouvou) předem písemně nevyzval zhotovitelku k plnění, uzavřel, že záruka byla čerpána neoprávněně. Žalobci tak přiznal pouze částku ve výši 970 000 Kč. Nepřisvědčil také jeho námitce, že k započtení došlo až po koncentraci řízení, a proto k němu neměl přihlížet (odkázal přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. [32 Cdo 4182/2016](#)). Protože podání žalované ze dne 18. 10. 2019 posoudil jako vzájemný návrh, zabýval se i jeho důvodností. Poukázal na soudní praxi, podle níž je třeba za výzvu k úhradě považovat (nebyla-li výzva doručena dříve) doručení vzájemného návrhu žalobci dne 29. 11. 2019 (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. [23 Cdo 4322/2009](#)). Za nedůvodnou považoval také námitku promlčení vznesenou žalobcem, a to s ohledem na § 617 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), neboť práva obou účastníků se vztahují k jedné Smlouvě, neoprávněnost čerpání záruky je třeba posuzovat právě ve vztahu ke Smlouvě, bez ohledu na právní vztah s bankou. Pro závěr o důvodnosti „vzájemného návrhu“ považoval za zásadní, zda bankovní záruka byla čerpána důvodně (tedy v souladu se Smlouvou). Měl za to, že bankovní záruka č. 2 měla krýt nároky žalobce z titulu smluvní záruky za jakost a mohlo z ní být čerpáno až po předání a převzetí díla, tj. až po 26. 10. 2015, žalobce ji však čerpal ještě před dokončením díla, a navíc v souvislosti s nárokem na smluvní pokutu za prodlení se splněním dílčího termínu a porušení pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Postupoval-li žalobce při čerpání bankovní záruky v rozporu se Smlouvou, obohatil se bezdůvodně na úkor žalované (šlo o plnění bez právního důvodu). Požadavek žalované na vrácení této částky proto považoval za oprávněný.

5. Krajský soud v Ostravě (odvolací soud) rozsudkem ze dne 24. 10. 2022, č. j. 11 Co 79/2022-427, k odvolání žalobce změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II tak, že žalované uložil zaplatit žalobci 500 000 Kč (výrok I), zrušil jej ve výroku III a řízení ohledně zaplacení částky 500 000 Kč zastavil (výrok II), a uložil žalované povinnost zaplatit žalobci náklady řízení ve výši 7 500 Kč (výrok III) a náklady odvolacího řízení ve výši 50 000 Kč (výrok IV). Odvolací řízení o odvolání žalované proti výroku I a IV rozsudku soudu prvního stupně bylo zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku (usnesení soudu prvního stupně ze dne 28. 1. 2022, č. j. 113 C 3/2018-418).

6. Skutková zjištění soudu prvního stupně týkající se nároků uplatněných žalobou považoval za správná a přisvědčil i jeho závěru, že žalobní nárok na zaplacení smluvní pokuty ve výši 1 470 000 Kč byl uplatněn oprávněně. Nesouhlasil však s jeho posouzením pohledávek uplatněných žalovanou.

7. Předně měl za to, že podání žalované ze dne 18. 10. 2019 nelze s ohledem na § 98 větu druhou zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), považovat za vzájemnou žalobu, neboť jím uplatnila vůči žalobci dvě (své) pohledávky v celkové výši 1 000 000 Kč, tj. pohledávky nižší než žalobní nárok; jednalo se proto jen o její procesní obranu. Protože absence vzájemné žaloby představuje nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit (§ 103, § 104 odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III zrušil a řízení v této části zastavil.

8. Ohledně pohledávky žalované na vrácení bezdůvodně čerpané bankovní záruky č. 2 dospěl k závěru, že nedošlo k zániku žalované pohledávky v rozsahu odpovídajícím započtení, neboť „nebylo prokázáno, že účinky započtení nastaly, tj. že podání žalované s kompenzační námitkou bylo žalobci doručeno“. Shrnutí, že k vrácení plnění z bankovní záruky č. 2 žalovaná vyzvala žalobce podáním ze dne 18. 10. 2019, které mu bylo doručeno dne 29. 11. 2019, započtení provedla podáním ze dne 10. 8. 2020, popř. později v podání ze dne 12. 10. 2021, ze spisu však není zřejmé, zda a kdy byla tato podání žalobci doručena, navíc tvrzení uvedená v podání ze dne 12. 10. 2021 byla uplatněna po

koncentraci řízení (ke dni 23. 8. 2021) a nelze k nim přihlédnout.

9. Rovněž ohledně pohledávky žalované na vrácení neoprávněně čerpané bankovní záruky č. 1 dospěl k závěru, že ji nebylo možné započítat, neboť nelze jednostranně započíst nesplatnou pohledávku vůči splatné a v jedné listině vyzvat k zaplacení pohledávky a současně ji platně započítat, započtení může být provedeno až poté, co je započítávaná pohledávka splatná (odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3028/2008](#)). Žalovaná tuto pohledávku uplatnila k započtení v podání ze dne 23. 8. 2021, doručeném žalobci dne 9. 9. 2021, aniž ho však předtím vyzvala k zaplacení.

10. Odvolací soud shledal také další důvody, pro které nemohlo v důsledku započtení dojít k částečnému zániku žalobního nároku. Měl za to, že s ohledem na průběh řízení před soudem prvního stupně (... podstatná část dokazování se týkala tvrzení žalované o existenci a započtení jejích pohledávek, žalobce neplatnost započtení namítal v podání ze dne 20. 8. 2021, přičemž skutkové závěry soudu prvního stupně ohledně těchto skutečností zůstaly sporné i v odvolacím řízení ...) bylo namísto aplikovat § 1987 odst. 2 o. z., aktivní pohledávku považoval za „evidentně“ nejistou a rovněž neurčitou, a to z důvodu „nedostatku jednoznačných a srozumitelných tvrzení žalované o základu a výši aktivní pohledávky“ (v této souvislosti odkázal na rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2021 – dále též jen „R 37/2021“ – a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5711/2017](#)). Rovněž považoval za důvodnou námitku promlčení vznesenou žalobcem; žalovaná své pohledávky uplatnila u soudu až po uplynutí tříleté promlčecí doby podle § 621 a § 619 o. z. (o zrušení bankovní záruky č. 1 se dozvěděla dne 21. 8. 2015, pohledávku na její vrácení však uplatnila až dne 23. 8. 2021, o zrušení bankovní záruky č. 2 se dozvěděla dne 12. 10. 2016 a vůči žalobci ji uplatnila dne 18. 10. 2019). Neshledal důvody pro aplikaci § 617 odst. 1 o. z., resp. § 649 věty první o. z., neboť měl za to, že práva účastníků se nevztahují k jedné smlouvě, žalobce opíral nárok o Smlouvu, žalovaná se domáhala vydání bezdůvodného obohacení, tedy nároku bezesmluvního. Také aplikaci § 617 odst. 2 o. z. považoval za vyloučenou, neboť k účinnému započtení pohledávek žalované nedošlo. Rozsudek soudu prvního stupně proto změnil v napadeném výroku II a uložil žalované zaplatit žalobci 500 000 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, a to výslovně všechny jeho výroky. Vytykala odvolacímu soudu, že se při posouzení způsobilosti jejích pohledávek k započtení odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu ([R 37/2021](#)), nezabýval se tím, zda je míra nejistoty u aktivních pohledávek vyšší než u pohledávek pasivních (zpravidla jen v takovém případě je možné je považovat za nejisté či neurčité), ani širšími souvislostmi vzniku pohledávek, nezohlednil, že námitku započtení vznášela opětovně, což připouští (dojde-li v mezidobí k vyjasnění aktivní pohledávky) i citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, jednu z námitek započtení učinila na samém počátku soudního řízení. Zdůraznila, že jejím cílem bylo dosáhnout spravedlivého uspořádání vztahů mezi nimi, v důsledku rozhodnutí odvolacího soudu je však žalobce nespravedlivě bezdůvodně obohacen a ona nemá z důvodu plynutí času žádné prostředky pro nápravu. Rovněž mu vytykala, že její pohledávky označil za nejisté, ačkoliv soud prvního stupně skutkové okolnosti zjistil dostatečně a odvolací soud se v napadeném rozhodnutí zabýval dotčenými pohledávkami z hlediska spornosti jejich právní kvalifikace.

12. Namítala, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (např. usnesení sp. zn. [28 Cdo 3450/2016](#), sp. zn. [23 Cdo 1992/2014](#)) i při posouzení otázky doručování hmotněprávních úkonů a splatnosti pohledávky. Forma kompenzačního právního jednání není předepsána a hmotněprávní jednání učiněné vůči soudu, o nichž se adresát dozvěděl, má stejné

právní účinky jako jednání učiněné přímo vůči druhému účastníkovi právního vztahu, přičemž hmotněprávní projev vůle k započtení může být učiněn i v řízení, a to též souběžně s námitkou započtení. Jde-li o splatnost pohledávky, je toho názoru, že pohledávka byla zesplatněna již tím, že byl úkon učiněn vůči soudu (odkázala přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1992/2014](#)). Protože své pohledávky na vydání bezdůvodného obohacení uplatňovala v řízení opakovaně, tak i v případě, že by nebylo možné učinit úkony v jednom podání, žalobce se o nich dozvěděl a byly tedy splatné i započtené.

13. Další otázku – posouzení promlčení a možné aplikace § 617 o. z. – považovala v rozhodování dovolacího soudu za dosud neřešenou. Nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu, že v projednávané věci nelze § 617 odst. 1 o. z. použít, právo na vydání bezdůvodného obohacení, jakož i právo na zaplacení smluvní pokuty se vztahují ke Smlouvě, bez ní by neexistovaly, je třeba rozlišovat situaci, kdy je bezdůvodné obohacení řešeno ve vazbě na existující předchozí smluvní vztah (v tom případě by měla být možná aplikace § 617, popř. § 649 o. z.), a případ, kdy bezdůvodné obohacení nastalo bez toho smluvního podkladu. Protože právo provést započtení, ani právo vznést kompenzační námitku, se nepromlčují, lze za splnění předpokladů § 617 odst. 2 o. z. započíst i promlčenou pohledávku bez ohledu na to, jak dlouhá doba uplynula od chvíle, kdy k započtení mohlo být přistoupeno.

14. Nesouhlasila rovněž s posouzením otázky koncentrace řízení ve vztahu k námitce započtení, namítala, že s ohledem na závěry vyjádřené v rozsudku sp. zn. [32 Cdo 4182/2016](#) měla legitimní očekávání, že koncentrace řízení nebrání tomu, aby soud mohl přihlídnout k námitce započtení; tyto závěry byly až následně překonány rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. [31 Cdo 1475/2020](#), uveřejněném pod číslem 58/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „R 58/2021“).

15. Měla za to, že nebyly splněny ani předpoklady pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem ve smyslu § 220 odst. 1 o. s. ř., z jeho rozhodnutí je zřejmé, že nepovažoval skutkový stav za správně zjištěný, přesto však dokazování nedoplnil ani nezopakoval; jeho rozhodnutí považovala rovněž za nepředvídatelné. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje, popř. jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

16. Žalobce se ve vyjádření k dovolání ztotožnil s napadeným rozhodnutím a s jeho závěrem, že pohledávky žalované nebyly způsobilé k započtení. Zdůraznil, že žalovaná neunesla břemeno tvrzení a důkazní břemeno ve vztahu k existenci pohledávek na vydání bezdůvodného obohacení a k jejich zesplatnění a způsobilosti k započtení. Navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto, popř. aby dovolací soud „potvrdil“ rozsudek odvolacího soudu.

III.

Přípustnost dovolání

17. Dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí.

18. Dovolatelka sice napadá rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu, avšak ohledně výroku II, kterým odvolací soud zrušil výrok III rozsudku soudu prvního stupně (jímž uložil žalobci zaplatit žalované v řízení o vzájemném návrhu částku 500 000 Kč) a řízení v tomto rozsahu (tj. ohledně částky 500 000 Kč) zastavil, neobsahuje dovolání žádné odůvodnění, tedy ani žádný údaj o tom, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 – 238a o. s. ř.), jenž je obligatorní náležitostí dovolání (srov. § 241a odst. 2 o. s. ř.). Neformuluje žádnou konkrétní právní otázku, při

jejímž řešení by se odvolací soud odchýlil v této části svého rozhodnutí od ustálené judikatury Nejvyššího soudu, případně, která nebyla v této judikatuře doposud řešena, nebo je dovolacím soudem řešena rozdílně, nebo která judikatura dovolacího soudu by měla být překonána (tedy dovolací soud by měl při jejím řešení postupovat podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích).

19. Nejvyšší soud proto dovolání proti výroku II rozsudku odvolacího soudu podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

20. Proti výroku I rozsudku odvolacího soudu, kterým změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalované uložil zaplatit částku 500 000 Kč, je dovolání přípustné, a to pro řešení otázek uplatnění kompenzačního projevu v podání adresovaném soudu, splatnosti započítávané pohledávky a posouzení způsobilosti pohledávek k započtení ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a otázky promlčení a aplikace § 617 o. z., která nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

21. Předmětem odvolacího řízení bylo posouzení důvodnosti obrany žalované, která proti pohledávce žalobce na zaplacení smluvní pokuty ve výši celkem 1 470 000 Kč započetla své pohledávky, o nichž tvrdila, že jí vznikly tím, že žalobce neoprávněně čerpal bankovní záruky, které byly vystaveny v souvislosti se Smlouvou a měly zajišťovat jeho nároky z případných porušení povinností ze Smlouvy, zejména řádného a včasného provedení díla a odstranění vad v záruční době. Bankovní záruky byly sjednány dvě, každá ve výši 500 000 Kč a v každé z nich bylo specifikováno k zajištění jakých povinností slouží. Lze přisvědčit odvolacímu soudu, že soud prvního stupně (zřejmě s ohledem na jejich původně nesprávné vymezení žalovanou) nepřesně rozlišoval mezi jednotlivými zárukami, byť je ve skutkových zjištěních popsal správně. Odvolací soud (který vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně) již obě bankovní záruky identifikoval při svých úvahách přesně. Správně také zdůraznil, že žalovaná nárok na vrácení neoprávněně vyplacené bankovní záruky č. 1 a č. 2 uplatnila až v souvislosti se započtením těchto pohledávek proti žalované částce v průběhu řízení před soudem prvního stupně.

22. Nárok na vrácení plnění z bankovní záruky č. 2 považoval odvolací soud za nedůvodný (viz odst. 24 odůvodnění jeho rozsudku), protože žalovaná sice vyzvala žalobce k vrácení této částky (podáním ze dne 18. 10. 2019, které mu bylo doručeno dne 29. 11. 2019), avšak započtení provedla v listině ze dne 10. 8. 2020, případně v listině ze dne 12. 10. 2021 a z obsahu spisu není zřejmé, zda a kdy byla tato podání žalobci doručena. Tomuto závěru však nelze přisvědčit. Jde-li o podání ze dne 10. 8. 2020, je ze spisu zřejmé, že bylo soudu doručeno téhož dne a soud prvního stupně jej dne 17. 8. 2020 spolu s předvoláním k jednání (č. l. 263) nařízenému na 23. 9. 2020 zaslal žalobci. Být lze s odvolacím soudem souhlasit, že se ve spise nenachází doručenka prokazující doručení předvolání k jednání včetně podání obsahujícího započtení, je zjevné, že žalobci byly tyto listiny doručeny. Jednak se k jednání dne 23. 9. 2020 osobně dostavil (č. l. 276) a také v dalším průběhu řízení polemizoval s obsahem započtení (viz např. č. l. 352). Bylo-li předvolání k jednání a podání obsahující započtení doručováno podle pokynu soudu v jedné zásilce, pak okolnost, že se ve spise nenachází doklad o jejím doručení, nemůže soud (selektivně) negativně vyhodnotit jen ve vztahu k jedné z více takto společně doručovaných listin. Jde-li o podání ze dne 12. 10. 2021, je ze spisu zřejmé, že toto podání již soud žalobci nedoručoval, z obsahu protokolu o jednání (č. l. 380) však vyplývá, že ho s jeho obsahem seznámil.

23. Ve vztahu k tomuto podání dále odvolací soud uzavírá, že k započtení nelze ani přihlédnout, neboť bylo uplatněno „až po koncentraci řízení, tj. po datu 23. 8. 2021“. Nejvyšší soud v [R 58/2021](#)

dospěl k závěru, že skutečnost, že po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně učinil jednostranný hmotněprávní úkon směřující k započtení své pohledávky proti vymáhané pohledávce, je žalovaný oprávněn uplatnit i v odvolacím řízení, jež se řídí principy neúplné apelace. Tyto závěry se prosadí také ve vztahu k námitce započtení vznesené poté, kdy nastala koncentrace řízení (viz odst. 36). Odvolací soud však k takovému kompenzačnímu projevu přihlédne jen tehdy, nebrání-li posouzení jeho důvodnosti pravidla koncentrace řízení či neúplné apelace. Odvolací soud tedy neměl obranu dovolatelky odmítnout jen s poukazem na to, že projev započtení učinila (podle jeho mínění) až po koncentraci řízení (aniž by se zabýval tím, zda uplatňuje nové tvrzení a důkazy v rozporu s pravidly koncentrace), neboť – byla-li by námitka započtení vznesena důvodně, došlo by v jejím důsledku k zániku části žalobou uplatněné pohledávky – jde tak o skutečnost mající význam pro posouzení oprávněnosti (části) žaloby.

24. Nadto z odst. 24, ani z jiné části odůvodnění rozsudku odvolacího soudu nelze zjistit, proč mělo být – podle mínění odvolacího soudu – řízení koncentrováno k datu 23. 8. 2021 (kromě odst. 24, viz také odst. 23). Podle obsahu spisu se první jednání, u něhož byla přednesena žaloba a činěny další úkony uvedené v § 118 odst. 1 a 2 o. s. ř., konalo dne 29. 7. 2020 (č. l. 138) a na jeho konci byli účastníci poučeni o koncentraci řízení a byla jim poskytnuta lhůta deseti dnů k dotvrzení a doložení důkazů; není tak zřejmé, proč měly nastat účinky tzv. koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř. až k 23. 8. 2021 (k podmínkám, které musí být splněny, aby nastaly účinky tzv. koncentrace řízení srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), uveřejněný pod číslem 98/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

25. Odvolací soud nepovažoval za důvodný ani nárok žalované na vrácení plnění z bankovní záruky č. 1. Měl za to, že jednostranně lze započítat jen splatnou pohledávku, v jedné listině nelze vyzvat k zaplacení pohledávky a současně tuto pohledávku započítat a že splatnost pohledávky žalované na vrácení plnění z bankovní záruky č. 1 předtím, než učinila kompenzační projev, nenastala. Z obsahu spisu je přitom zřejmé, že dovolatelka učinila v řízení ohledně svých pohledávek, které uplatnila k započtení, řadu podání, v nichž popisovala důvody vzniku svých pohledávek a uplatnila kompenzační námitky. Ohledně nároku na vrácení plnění z bankovní záruky č. 1 tak učinila zejména podáním ze dne 23. 8. 2021 (č. l. 359) a 12. 10. 2021 (č. l. 369), s nimiž (jak bylo vysvětleno výše) byl žalobce seznámen. Odvolací soud se měl proto zabývat výkladem obsahu těchto podání podle § 555, § 556 o. z. (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#), ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#), publikovaný pod č. 4/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), tedy tím, zda s ohledem na jejich obsah došlo opakovaným započítáváním této pohledávky nejprve k její splatnosti a posléze i k započtení (srovnej též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2024, sp. zn. [23 Cdo 3057/2023](#)).

26. Odvolací soud posoudil započítávané pohledávky dovolatelky rovněž jako nekompenzabilní ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., tento závěr je však zjevně nepřiměřený a v rozporu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu.

27. V rozsudku z 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněném pod č. 37/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, na něž odkázaly odvolací soud i dovolatelka, velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu vyložil, že „nejistou nebo neurčitou“ ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z. je zpravidla pohledávka ilikvidní, tj. pohledávka, která je co do základu nebo výše sporná (nejistá), a jejíž uplatnění vůči dlužníkovi (věřiteli pasivní pohledávky) formou námitky započtení vyvolá (namísto jednoznačného, tj. oběma dotčenými stranami akceptovaného zániku obou pohledávek v rozsahu, v jakém se kryjí) spory o existenci či výši aktivní pohledávky. Nejvyšší soud také zdůraznil, že výklad § 1987 odst. 2 o. z. nesmí bránit poctivému a spravedlivému uspořádání vztahů mezi dotčenými stranami (§ 2 o. z.). Vychází-li obě pohledávky (aktivní i pasivní) ze stejného právního vztahu (založeného např. stejnou smlouvou uzavřenou mezi stranami), nelze přehlížet, že proti právu věřitele pasivní pohledávky na její uhrazení zde stojí právo dlužníka (a věřitele aktivní

pohledávky) na to, aby dříve, než bude nucen uhradit svůj dluh (plnit na pasivní pohledávku), byly spravedlivě posouzeny i širší souvislosti, za kterých vznikl (okolnosti celého vztahu). Vznikne-li z téhož vztahu více vzájemných pohledávek, odpovídá zpravidla rozumnému (spravedlivému) uspořádání poměrů mezi stranami, aby tyto pohledávky byly vzájemně započitatelné. Při posuzování, zda je započítávaná (aktivní) pohledávka jistá a určitá ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., musí soud vzít v úvahu i stav řízení v okamžiku, kdy byla námitka započtení vznesena.

28. Ze závěrů odvolacího soudu nevyplývá, která konkrétní skutková zjištění významná pro posouzení pohledávky žalované zůstala mezi účastníky sporná. Okolnost, že soud prvního stupně provedl poměrně rozsáhlé dokazování ohledně aktivních pohledávek žalované (a po provedeném dokazování se nárokem zabýval věcně), nemůže být bez dalšího důvodem, pro který by měl (až) odvolací soud posoudit tuto pohledávku jako nejistou. Dokazování již proběhlo, soud prvního stupně dospěl ohledně aktivních pohledávek žalované (vrácení plnění z bankovní záruky č. 1 a 2) ke skutkovým (i právním) závěrům, odvolací soud ani netvrdí, že by strany navrhovaly nějaké další rozsáhlé dokazování; skutečnost, že soud prvního stupně při svých závěrech nepřesně rozlišoval mezi jednotlivými zárukami, nebránila odvolacímu soudu, aby tyto nepřesnosti odstranil (což ostatně také učinil – viz odst. 21 odůvodnění). Při právním posouzení věci podle § 1987 odst. 2 o. z. odvolací soud nezohlednil všechny v tomto směru právně významné okolnosti, nevzal-li na zřetel mimo jiné i to, že dovolatelka se uplatněnému nároku žalobkyně bránila kompenzační námitkou již před prvním jednáním, posléze proběhlo poměrně rozsáhlé dokazování a že (promlčené) pohledávky, které uplatnila k započtení, vycházely z bankovních záruk, které měly rovněž zajišťovat plnění ze Smlouvy.

29. Odvolací soud dospěl dále k závěru, že uplatnila-li žalovaná při své obraně pohledávku z (podle ní) neoprávněně vyplacených bankovních záruk, která je nárokem z bezdůvodného obohacení, zatímco žalobcem uplatněné nároky na smluvní pokutu vyplývaly ze Smlouvy, nevztahovala se práva účastníků k jedné smlouvě, a proto nelze aplikovat § 617 odst. 1, resp. § 649 větu první o. z. Současně – jelikož dospěl k závěru, že nedošlo k účinnému započtení pohledávek žalované – neaplikoval ani § 617 odst. 2 o. z.

30. Ustanovení § 649 věty první o. z. na danou věc nedopadá, použije se při uplatnění protinároku v soudním nebo rozhodčím řízení. V této věci však žalovaná neuplatnila protinárok, ale „jen“ obranu (započtení) proti nároku žalobce; toto ustanovení proto nelze v dané věci aplikovat.

31. Podle § 617 odst. 1 o. z. i po uplynutí promlčecí lhůty se strana může dovolat svého práva při obraně proti právu uplatněnému druhou stranou, pokud se obě práva vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným co do účelu v závislosti na sobě.

32. Podle § 617 odst. 2 o. z. i po uplynutí promlčecí lhůty se strana může dovolat svého práva při započtení, pokud mohlo být k započtení přistoupeno kdykoli před uplynutím promlčecí lhůty.

33. Z úpravy § 617 odst. 1 o. z. vyplývá, že je v něm obsažena zvláštní úprava uplatnění promlčeného práva při obraně v soudním (rozhodčím) řízení a že předpokladem jejího uplatnění je to, že se nárok i protinárok vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným na základě jednoho jednání nebo několika souvisejících jednání. Vymezení vzájemně závislých smluv v tomto ustanovení vychází z materiálního principu [viz také MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, 937 s., obdobně také LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr, a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2022, s. 1995]. Mělo by se jednat o pohledávky vzniklé buď ze samotné smlouvy, nebo s ní související (typicky např. smluvní sankce). Při výkladu, které pohledávky souvisí se smlouvou (jíž se týká nárok či obrana uplatněné v řízení), tedy jaké pohledávky lze považovat za provázané, je třeba respektovat smysl úpravy § 617 odst. 1 o. z., kterým je značné posílení ochrany zájmu na vyřešení provázaných pohledávek (k výkladu právních norem viz stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21.

5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 1/96](#), uveřejněné pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Významné proto bude, zda jsou pohledávky uplatněné žalobou a obranou proti ní součástí stejného vztahu (obdobně viz také závěry doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D., Brno – Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“, Právní rozhledy 22/2018, s. 763).

34. Za provázané pohledávky lze podle § 617 odst. 1 o. z. pokládat pohledávky, které jsou součástí stejného právního vztahu; není významné, zda se jedná o právo na plnění vzniklé ze smlouvy nebo o nárok na bezdůvodné obohacení.

35. V projednávané věci jsou předmětem řízení nároky, které mají souvislost se Smlouvou – strany uzavřely smlouvu o dílo, v ní si sjednaly smluvní pokutu pro případ porušení povinností žalované – zhotovitelky díla, a také si ujednaly vystavení dvou bankovních záruk, kterými byla zajištěna odpovědnost žalované za řádné provedení díla a zajištění řádného odstranění vad a nedodělků v průběhu části záruční doby. Žalobce uplatnil nárok na smluvní pokutu, tvrdil, že žalovaná povinnosti utvrzené touto pokutou nesplnila, žalovaná tvrdila, že žalobce čerpal bankovní záruky neoprávněně (nebyly splněny podmínky pro jejich čerpání), a takto bezdůvodně vyplacené plnění uplatnila jako obranu proti žalobnímu nároku a započetla svou (tvrzenou) pohledávku. Byť je bankovní záruka písemným prohlášením banky, tedy jejím jednostranným právním jednáním (§ 2029 o. z.), a nárok na vrácení neoprávněně vyplacené bankovní záruky je bezdůvodným obohacením (§ 2991 o. z. – viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2023, sp. zn. [29 Cdo 2649/2022](#)), není to samo o sobě pro závěr, zda jde o provázanou pohledávku ve smyslu § 617 odst. 1 o. z., rozhodující. Podstatná je její souvislost se Smlouvou – pohledávka žalované na vrácení (podle ní) neoprávněně vyplacených bankovních záruk vychází ze vztahů účastníků, které mají se Smlouvou spojitost, a proto je lze z pohledu § 617 odst. 1 o. z. považovat za provázané pohledávky.

36. Za tohoto stavu je tak právní posouzení věci neúplné a tudíž nesprávné.

V. Závěr

37. Protože rozsudek odvolacího soudu není v části týkající se povinnosti žalované zaplatit částku 500 000 Kč (výrok I rozsudku odvolacího soudu) z hlediska uplatněných dovolacích námitek správný, a protože nejsou podmínky pro jeho změnu, dovolací soud ho v tomto rozsahu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, a to včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení, a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.). Odvolací soud se tak bude v dalším řízení zabývat obranou žalované co do částky 500 000 Kč proti nároku původně uplatněnému žalobou a nepřehlédne, že žalovaná započetla nároky z obou (podle ní neoprávněně) vyplacených bankovních záruk.